List 12

NOVICE

Tečaj XLVIX.

gospodarske, obrtniške in národne.

zhajajo vsako sredo po celi pôli. Veljajo v tiskarnici jemaje za celo leto 3 gld. 40 kr. za pol leta 1 gld. 70 kr. za četrt leta 90 kr pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gld., za pol leta 2 gld. 10 kr., za četrt leta 1 gld. 10 kr.

V Ljubljani 25. marcija 1891.

Obseg: Zboljšana zavora. — Onejida krompir. — Zoper drisko telet. — Mrčesji klej. — Vprašanja in odgovori. — Zemljepisni in narodopisni obrazi. — Naši dopisi. — Novičar.

Gospodarske stvari.

Zboljšana zavora.

Podoba 1. kaže zboljšano zavoro za vozna kolesa, pri kateri so leseni praclji vdejani v železen okvir. Ta okvir je dovolj širok za kolesa z najširšimi platišči, je primerno zavit in ima na vsaki strani nekaj odprtin, v katere se vtaknejo leseni praclji. Od zadaj je primerno pritrjen na podvoro. Posamezni leseni praclji se lahko vdevajo in ravno tako snemajo, kar je ravno velika prednost te zavore, vrhu tega pa med vožnjo ne morejo odleteti, ali na kak drug način se pogubiti. Prostor med posameznimi praclji pomaga, da se kolo bolje trebi blata, vsled česar je zavora dosti bolj zanesljiva. To zavoro je izumil R. H. Lanyon v Carterville v Ameriki.

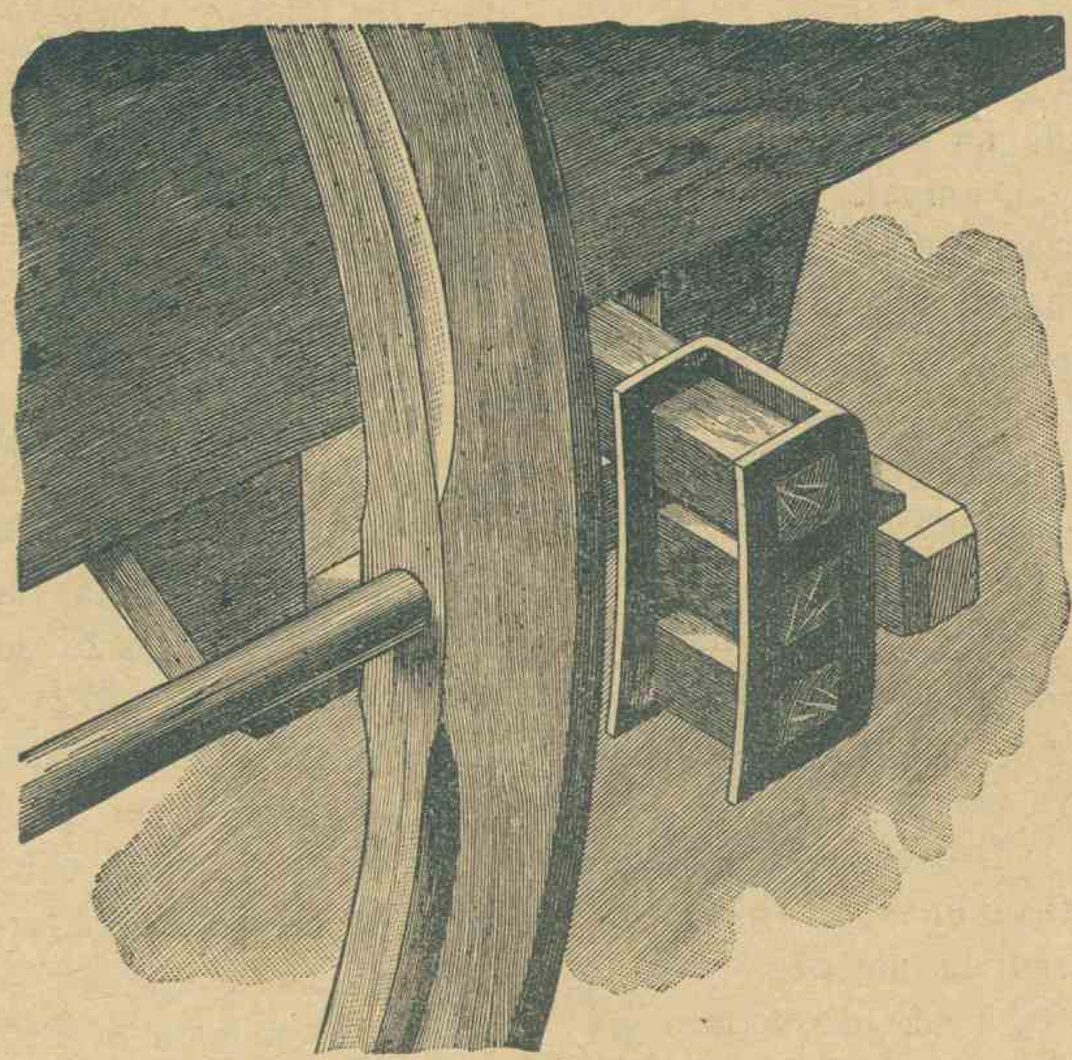

Podoba 1.

Onejida krompir.

Dolgo vrsto let poskuša kmetijska družba kranjska razne vrste krompirja. V ta namen je dobila od mnogih strani semenskega krompirja s Češkega, z Nemškega itd. Med temi vrstami je bilo veliko dobrih, a še več takih, ki niso ugajale. Med dobrimi vrstami se je pa izkazal „onejida“ krompir najboljši, kajti nenavadno plodovit je in prav nič ne gnije. Vže štiri leta oddaje družba to vrsto krompirja, in kdor jo dobi, ne more je prehvaliti. Zaradi tega smemo ta krompir z mirno vestjo vsakemu gospodarju priporočati. Ker je pa znano, da se vsak krompir čez nekaj let poslabša, zato družba vsako leto naroči novega semena. Tudi letos je naročila s Češkega več sto vreč onejida krompirja, in opozarjamo vse one gospodarje, ki ga hočejo imeti za seme, naj se prav precej zglase, dokler ni prepozno. Družba oddaja letos samo to vrsto, in sicer le udom 100 k/g po 3 gld. 50 kr. z vrečami vred. Opozarjamo, da se oddajajo le cele vreče po 50 k/g; manj kot ena vreča se ne odda.

Ob tej priliki dostavljamo še to le opombo: Lansko leto je kmetijska družba za se in za vis. deželni odbor kranjski priskrbela blizu 15.000 vreč krompirja raznih vrst. Med tem krompirjem je bilo le 1000 vreč onejidovca, in dobil ga je tisti, ki je izrecno naročil to vrsto pri družbi. Napačna je torej misel, da je bil res krompir, katerega je družba lansko leto oddala, onejidovec. Radi pa priznavamo, da se je taka pomota naredila glede vrste pri katerem naročniku, to je pa oprostiti pri tako velikanskem delu, ki ga je moralo zvršiti lansko leto naše maloštevilno osobje.

Zoper drisko telet.

Teleta napade včasih driska 8 ali 14 dni po rojstvu, ko še sesajo; mehko gre od njih in kislega smradu, pa tudi kolje jih, da večkrat poginejo.

Če takim teletom preiskuješ sirnik, to je 4. želodec, najdeš v njem neko skuto iz zagrizenega mleka; drobna čeva pa se vidijo hudo vneta, snetnjava.

Krivo je te bolezni težko prebavno mleko, ki ga sesa tele, pa tudi prehlajenje.

Da se skuta odpravi iz želodca, priporoča se štupa (prah) od rabarbare in pa rumene kine, vsake po 1 g; oboje mora fina štupa biti, dobro vkup zmešana in na 4 porcije razdeljena.

Brž ko se driska loti sesajočega teleta, imej je na gorkem in daj mu eno uro potem, ko je sesalo, vsak dan po eno tako štupico, ki si jo s pol maselcem mleka iz pod krave dobro pomešal. Vsak dan zjutraj taka štupa z mlekom pomešana ozdravi živinče v 2 ali 3 dneh, ako nisi driske zanemaril.

Če pa driska že dalje trpi, daj teletu vsak dan take štupe s pol maselcem kameličnega čaja in dodeni še nekoliko žlic toplega mleka izpod krave. To dajaj teletu vsak dan, dokler se ne ustavi driska.

Pri tej priliki pa moramo svariti naše gospodarje in gospodinje, naj opustijo škodljivo navado, da prvo mleko, ki bi je imelo tele od matere posesati, izmolzejo in ga teletu ne privoščijo, češ, da mu je škodljivo. To je neumna vraža. Ravno to prvo mleko teletu izčisti in otrebi čeva in mu tako odvrne drisko. Naj si človek ne predrzne mojstriti dobrotljive nature!

Mrčesji klej.

Imamo nekaj mrčesov, ki zelo škodujejo sadnemu drevju, kateri se pa ne dado na navaden način zatirati, ampak moramo izkušati uničiti njih samice, kadar lezejo iz tal gori po drevesu. To pa dosežemo, ako okoli debla napravimo od mrčesjega kleja (Insectenleim) kolobar, katerega mrčes ne more prekoračiti, ker se na tem lepkem mazilu ulovi, in s tem rešimo drevo škodljive zalege.

Podoba 2.

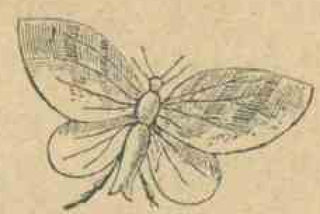

Pod. 3.

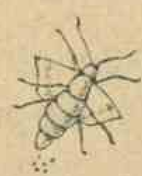

Pod. 4.

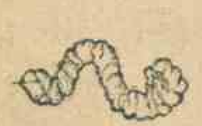

Pod. 5.

Pod. 6.

Drevesa samega mazati ne bi svetovali, temveč naredi od močnega papirja 10 cm širok pas, namaži ga z mrčesjim klejem in priveži ga okoli debla tako visoko, kakor ti je najbolj priročno. Vežeš ga lahko ali spodaj ali pa tudi zgoraj. Ako si ga vezal spodaj, mora biti namazana stran zunaj, ako ga pa vežeš znotraj pa naj bode pomazana stran navznoter obrnena. Veži pa tako ali tako, pazi dobro, da se pas tesno oprijemlje debla, ker sicer bi ti zmrzlikarica prilezla spodaj. Ako je torej skorja zelo vraskava, izgladi jo nekoliko z nožem ali pa ji zamaži z ilovico vse poke. Pas napravi uže v prvi polovici oktobra, in ostane naj dva meseca okoli debla. V tem se pa večkrat prepričaj, ali je maz še lepka ali ne. Ako ni več zadosti lepka, moraš jo obnoviti. Pri tej priliki odstrani vse ujete mrčese, naj bodo mrtvi ali živi, ker bi se od njih naposled lahko naredil most, preko katerega bi drugi korakali na drevo. Podoba 2. kaže drevo s takim pasom.

Pod. 7.

Pod. 8.

Pod. 9.

Pod. 10.

Ta ali ona samica, videča da ne more priti čez pomaz, odloži svoja jajca na deblo pod pasom. Zato ne bode napačno, ako na prvo vzpomlad spodnji kos debla dobro namažeš z apnom ali ilovico ter tako zatareš zalego. Pas naj ostane kaka dva meseca na deblu, še bolje pa je, ako ga pustiš do pomladi, če si ga pa prej snel, namaži ga z nova in priveži. Tedaj namreč lazijo na debla vsakovrstni mrčesi, zlasti cvetoderi, in ti vsi obtiče na lepkem povlaku in ne morejo dalje. Takisto se polove tudi vse zmrzlikarjeve gosenice, ako se je vender katera izvalila iz jajec, položenih pod pasom. Sploh se ta naprava ne more dosti prehvaliti. Le poskusi enkrat, in gotovo se uveriš, da se ti mali trud dobro poplača.

Mrčesji klej priporočajo delati na razne načine, a uspeh je le malovreden, če ni prav narejen. Mrčesji klej mora biti zelo lepek ter tak vsaj 14 dni ostati, ne da bi mu vreme kaj škodilo. V obče je priznano, da je najboljši mrčesji klej tist, ki ga izdeluje L. Pichler na Dunaji (Wien, VI., Webgasse 9.). Pol kilograma tega kleja stoji 60 kr.

Taki pasovi pomagajo pred vsem proti treh vrst škodljivcem, in sicer proti zmrzlikarju, cvetoderu ter jabolčnemu in slivovemu sukaču.

Zmrzlikar se da uspešno zatirati le s klejevim pasom. Podoba 3. kaže metulja, 4. samice, 5. gosenico in 6. bubo. Da ta mrčes zatreš, moraš samici preprečiti pot na drevo z imenovanim pasom, ki ga naredi v prvi polovici oktobra ter pusti na drevesu do novega leta.

Podoba 7. kaže cvetodera. On leze iz zemlje od aprila do sredi junija ter pokončuje cvetno popje. Poškodovanemu cvetnemu popu se zavijejo gornji listi, kakor kaže podoba 8. Proti temu mrčesu nastavljaj pasove od aprila do srede junija.

Sukači plezajo po drevji od konca meseca julija; samice ležejo jajca v plode, iz katerih pozneje izlezejo gosenice. Sukač je mrčec, ki naredi največ piškavega sadja. Podoba 9. je sukačev metulj, podoba 10. pa njegova gosenica. Proti temu mrčesu se nastavlja pas od srede julija pa do sadnega zora.

Vprašanja in odgovori.

Vprašanje 52. Ali je češpljevo žonto krmiti molznim kravam, in vpliva morda slabo taka krma na njih mlečnost, zlasti pa na breje krave. (J. G. grajščak na D.)

Odgovor: Ako je žonta vže pokipela in zdrava, ima v sebi mnogo alkohola, in zato bi je ne priporočali za krmo. Ako je pokipela in tudi izprijena, t. j. ocetno kisla, onda je pa odločno škodljiva. Ako pa menite vže kuhano žonto, to je češpljeve tropine, te so pa dobra krma, in govedo jih lahko dobi do 3 k/g na dan pomešanih z drugo krmo. Goved tropine prav rada je.

Vprašanje 53. Moja kobila je breja, a me skrbi, ker kobila ni vajena ležati in le stoje spi. Včasih od truda premagana telebne na tla, pa zopet hitro kvišku skoči. Bojim se, da ne bo srečno donesla in da pride ob žrebe. Ali je ta strah opravičen, in kako je ravnati s kobilo? (J. A. žup. v G.)

Odgovor: Ako na kobilo pazite, menimo, da bode vender le srečno donesla. Priporočali bi, položite po noči ali sploh takrat, kadar kobila počiva, na vsako stran otep slame, tako da kobila nanj pade, kadar se zvrne. Tako bo mehko padla in brez škode za mlado. Dva otepa zadostujeta za ves čas, in če jih kobila zmoči, posušita se zopet po dnevi. Da se nekateri konji nikdar ne uležejo, prihaja od tod, ker imajo ali kako prsno bolezen, ki ovira dihati ležečim, ali pa bolehajo za kako vnetico v hrbtenici, za zaraščenjem ledvija, za boleznijo v ledveni mišici ali sploh za otrpnenjem mišic zadnjega dela. Konj ve, da mu te bolezni v hrbtenici ali ledji delajo velike težave pri vstajanji, zato se rajši ne uleže. Vedna staja pa konja vender prav zelo utrudi, zato si nekateri s tem pomagajo, da konja na tla vržejo, povežejo ter ga puste da se odpočije, potem mu pa pomagajo vstati. Vsakakor Vam prav zelo priporočamo, obdrgnite konju vsak dan enkrat noge, posebno pa stegna, prav dobro s slamo in s kakim žganjem. To okrepi mišice in žile in marsikako bolezen uže ob pričetku zatre.

Vprašanje 54. Imam kokoš pasme Houdanske, ki ima to grdo razvado, da vsako jajce, ki je iznese, precej razčoplje ter poje. Niso ji pa dovolj samo njena jajca, poje tudi vsa druga, ki jih dobiva na vališči. Ali je kako sredstvo proti tej razvadi? (Fr. M. v B. na Primorskem.)

Odgovor: Da kokoš je svoja jajca, to je razvada, ki je ni lahko vselej odpraviti. Tako kokoš priporočajo zapreti za nekaj dni v temen prostor ali kurnik ter jo iztradati. Potem se ji predloži porcelanasto jajce, katero toliko časa kljuje, da uvidi svojo onemoglost. Potem se kokoš nakrmi, in zopet od novega tako učini, dokler ne pusti porcelanastega in svojega jajca pri miru. Ako to nič ne pomaga, pa je najboljše kokoš zaklati, ker to razvado rade posnemajo tudi druge kokoši. Houdanske kokoši prav pridno neso jajca, a nerade kločejo in sploh so slabe valilke. Ker pa zelo hitro rasto in se hitro debele, zato so jako cenjene. Za valjenje njih jajec pa rabijo druge domače kokoši.

Vprašanje 55. Imam skoraj štiri leta starega bika, ki je za pleme postal pretežak, zato bi ga sedaj rad skopil. Kedaj bi bilo pravi čas skopiti toliko starega bika, in ali je boljše rezati ga, ali mu treti? (J. P. v D. na Primorskem.)

Odgovor: Pravi čas živali skopiti je ob lepem suhem vremenu, kadar ni prevroče in ne premrzlo. V obče so biki, ki so vže rabili za pleme, ne skopijo, ampak opitajo se in prodado mesarju. Stare bike je težko skopiti in tudi nevarno. S trenjem žival skopiti, pa je sploh največe mučenje, ki si je človek more misliti, pri starih bikih je pa vrhu tega še silno nevarno. Ako se stari biki režejo, ravna naj se ž njimi, kakor sploh z biki in sicer se dela s precepi ali pa s podvezanjem semenske privodnice.

Vprašanje 56. Vže več let se trudim, da bi pridelal karfijolovo pravo seme, a se mi ne posreči. Kaj je temu vzrok? (J. P. v D.)

Odgovor: Ne razumemo Vašega vprašanja, ker pravite, da se Vam ne posreči pridelati „pravega“ semena karfijolovega. Kakšno pa je torej seme, če ni pravo? Če rastline od doma pridelanega semena niso veliko boljše, pa opustite pridelovanje ter kupite seme, ki itako ni drago. Pravilno se karfijolovo seme tako prideluje: Jeseni vsejani karfijol se dobro prezimi ter pomladi posadi na kak prav gorak in zaveten kraj. Najlepše rastline naj gredo v seme. Pridno je vedno zalivati in gledati, da bolšice ne pokončajo semenskih rastlin.

Vprašanje 57. Imam kakega pol orala travnika, na katerem pa skoraj nič ne priraste. Svet je zelo peščen. Morda bi lucerna uspevala, ali pa kaka druga trava? (A. O. v B. na Štajarskem.)

Odgovor: Za suhe peščene travnike ni lucerna, ona potrebuje sveže in globoke zemlje. Skusite travnik pomladi preorati, vsejte nanj kako jaro žito, vmes pa naslednjo zmes detelje in trav, ki je priporočena za suha slaba peščena tla: 1 k/g trajne travniške detelje, (trif. pr. repens), 1 1/3 rumene detelje, 1 1/3 k/g bele detelje, 9 k/g francoske pahovke, 1 1/3 k/g angleške pahovke, 3 k/g pasje trave, 1 2/3 k/g senožetne latovke, 1 1/3 k/g medene trave in 1 2/3 k/g trde bilnice. Te količine veljajo za pol orala. Seveda morate tudi gnojiti, in sicer vže ob setvi.

Vprašanje 58. Ali morajo biti cepiči vzeti od takega drevja, ki uže rodi, ali so tudi dobri od mladega drevja? (A. P. v P.)

Odgovor: Izkušnja je pokazala, da je vse eno, če vzamemo cepiče od uže rodečega ali pa od mladega drevja. Na starem drevji je težko dobiti primernih cepičev, na mladem drevji pa lahko izbirate, kakor Vam ljubo. Mi za naš del smo prepričani, da cepiči od mladega drevja rasto lepše.

*

Vprašanje 59. Imam nad 80 jablan, katerih so nekatere rodile uže do 2 jerbasa jabolk. Jeseni sem bil namazal drevje z mažo, kakeršno ste priporočali v „Novicah“, a vzlic temu je zajec drevje tako popolnoma oglodal, da ni več upanja ž njim. Mislim najemnika lova tožiti, zato prosim, kam naj se obrnem, do sodišča ali do glavarstva? (P. D. župan v S.)

Odgovor: Tožbo za povračilo škode, storjene po divjačini, morate vložiti pri okrajnem glavarstvu. Ker ste svoje drevje zavarovali, kakor to dober gospodar naredi, zato imate tudi po novi postavi pravico do odškodnine. Priporočamo Vam, da se pogovorite ter da odločno zahtevate svojo pravico. Prosimo poročila ob svojem času, kako se je reč iztekla.

Vprašanje 60. Mislim si napraviti pripravo, s katero bi gnojnico vozil na njive. Kakšen naj bode voz in iz kakšnega lesa sod? Pri nas rabijo bukove sode, a taki kmalu speré, tudi hrast menim ni dober. Škropilnico bodem kupil od Hellerja na Dunaji, a prosim pojasnila, katera je boljša, št. 1. ali št. 2. v njegovem ceniku? (Fr. T. v St.)

Odgovor: Najboljši je za tak namen macesnov sod, pritrjen na dvokolesen voz z vojnicami. Omenjeni škropilnici sta sicer enaki, le da se ena pritrdi pod sodom, druga pa na strani, ali od zadi. Ako naredite pripravo, kakeršno Vam gori priporočamo, potem je umestna škropilnica št. 1., katero od zadi na dno soda pritrdite. To škropilnico je tudi laže pritrditi ter je 2 gld. cenejša. Pri naročilu skličite se na nas ter zahtevate 15 % popusta.

Vprašanje 61. Katero vrsto sadnega drevja priporočate saditi na vlažno, ob cesti ležeče zemljišče? (J. J. v Sv. Kr.)

Odgovor: Za tak vlažen kraj je češpljevo drevo in jablan. Izmed jablan so priporočene: Beli Astrakanec, veliki Bonovec, drsasti kardinalec, škrlatasti Kuzinot, zeleni knežnik, zlata zimska parmena, Harbertova rejneta itd.

Vprašanje 62. Katera mlatilnica bi bila najboljša ter bi jo lahko eden ali več ljudi gonilo, in kje jo je dobiti? (A. T. v O.)

Odgovor: Ročne mlatilnice, ki bi jo en človek ali tudi dva lahko gonila, je ni. Goniti morajo najmanj trije in tudi štirje možje, in še ti se morajo z drugimi vrstiti, ker dolgo časa malo kedo zdrži. Mlatilnice izdelujejo zelo vse tovarne enako, le cene so različne. Če stroj primerno malo stoji, je pa tudi malo vreden. Najboljše ročne mlatilnice so tiste, katerim veže os obe kolesi in imajo kolo na omah, kar močno lajša delo. Ročne mlatilnice so le tam na mestu, koder ni dobiti izurjenih mlatičev, a je posestvo premajhno, da bi se izplačalo vlačilo kupiti.

Poučne stvari.

Zemljepisni in narodopisni obrazi.

Nabral Fr. Jaroslav.

(Dalje.)

216.

Zgodovina kanala. Težave pri kopanju.

Davno že so prišli na to misel, da bi sueško ožino prekopali. Psametihov sin Neko II. je v sedmem stoletju pred Kr. gledal, da spoji Nil z Rudečim morjem. Pri tem delu je konec vzelo do 120.000 ljudij. V petem stoletju pred Kr. je Darij Histasp z novega se lotil dela, in Herodot nas uverja, da je sam kanal videl. Ali kmalu ga je pesek zametel, kajti Ptolomej II. Filadelf (285 pred Kr.) ga je iztrebil, in Strabon nam pripoveda da so največji brodovi mogli pluti po kanalu. Pozneje se je zopet zakidal, in cesar Trajan v prvem stoletju našega štetja je dal kopati nov kanal, pa bolje za domač promet kakor za vožnjo v Indijo. Tudi Napoleon I. se je ukvarjal s to zadevo, ko je bil v Egiptu. Dal je meriti, ali merci so napak izmerili; trdili so, da bi bilo mej Sredozemnim in Rudečim morjem celih 11^{m} razločka. Pozneje se je lotil merjenja Lesseps, in dognal je, da ni več razločka mej morjema kakor za 0.16^{m}. To pa je moža tem bolje spodbadalo, da bi svet unel za kopanje novega kanala. Ali imel je dosta nasprotovanja zlasti od Angležev. Še le čez leta, ko je Lesseps začel se dogovarjati s podkraljem Said Pašo, dobil je dovoljenje za orjaško podjetje. Zato je koj 1854. l. ustanovil „Compagnie universelle du canal maritime de Suéz.“ S prvega so podpisali za 200 000 000 frankov delnic (400 000 á 500 fr.), ali to je bilo veliko premalo, kar se je pozneje pokazalo.

Prvo izdatno podporo je dobila družba vsled povoljnih okolnostij. Said Paša je namreč prepustil družbi 63.000 hektarjev zemlje, ob enem se je zavezal, da hoče dajati po 20.000 delavcev. Ko pa so začeli kopati 1859 l., koj so sprevideli, da se s temi ljudmi ne bode dalo kaj prida narediti. Po vrhu je Lord Palmerston ugovarjal na ime človekoljubja, da bi domačini tlako delali evropskim podjetnikom. Družba je bila koj voljna, da pre osnuje prvo pogodbo. To se je tudi zgodilo 1863. l., ko je novi podkralj Ismail Paša vmes posegel. Njemu ni bilo nikakor po volji, da so družbi prepustili 63.000 hektarjev zemlje, ker bi je bilo dovelj 3.000 za napravo kanala. Družba se je udala podkralju, zato pa je zahtevala samo za odškodovanje tlake 54,000.000 frankov, za vse vkup pa nekaj nad 84,000.000 frankov. Cesarja Napoleona III. so naprosili za razsodnika, in on je obsodil podkralja, da plača zahtevano odškodnino. Vkljub temu so morali glavnico še dvakrat povišati, 1867. in 1868. l. za 100,000.000 frankov, in 1871. l. za 20,000.000. Vsi stroški za delo in uredbo so znesli konec 1876. l. do 471,968.225 frankov.

Ob enem, ko so začeli kopati kanal, napravili so tudi vodovod za sladko pitno vodo, ker brez njega bi sploh ne bilo uspevalo velikansko podjetje. Da so vodovod preje dodelali, podolžili so stari gosenski kanal, ki drži z Nila k jezerom krokodilskim, in od tam do Sueza, tako da manjše ladije morejo z Rudečega morja naravnost proti Kahiri jadrati, pa tudi še dalje po Nilu. In na sever gonijo sladko vodo izdatne trombe prav do Port Saida. Zato pa je voda napravila to čudo, da so sredi rumene pustinje nastali bujni zeleni ostrovi. Ta vodovod so dodelali 1864. l. Dolg je 25 zemljepisnih milj, širok je 15 m, in voda mu je globoka po $1\frac{1}{2}$ do $2\frac{1}{2}$ m, kakor je pač Nil sam.

Kanal sueški so začeli kopati pri Port Saidu 25. aprila 1859. l. Ali kako težavno in zamudno je bilo to delo! Ves materijal, vse orodje, stroje, oglje, železo, les je bilo treba dovažati z Evrope. Potem je bilo treba oskrbovati do 25.000 delavcev z jedjo, pijačo, obleko in stanovanjem. K vsemu temu so pritiskale politiške težkoče, bolezni mej delavci in druge ovire. Kako ogromne so bile tehniške težkoče, hočemo sprevideti z nastopnih črtic. Najpreje je bilo treba poglobiti ono progo mensaleškega jezera, koder so odmerili smer kanalu. To progo, do 40 kilometrov dolgo, bilo je treba zagraditi z obeh stranij s trdnima, visokima nasipoma. In prav tu bi bilo skoro vse spodletelo. Izgreben matrijal so nasipali na desno in levo po jezeru. Ker pa so te izgrebine bile zgolj pesek, nilsko blato in konhilije, zato je materijal vedno narazen lezel, in da-si so trudili že več mescev, vender še ni bilo nič pokazati. Hoteli so že drugo smer dati kanalu, no na srečo se je nasuti materijal z nekimi primetinami začel sprijemati in držati, in delo se je srečno dodelalo.

Na postaji Kantura se spušča kanal v manjše jezero Ballah, potem pa se zarine v pustinjo. Tu je bilo dela izredno mnogo. Predreti so morali gore girseške, in ta predor znaša na zgoraj 300, a na zdolaj 200 črevljev. Celih 250,000.000 kubičnih črevljev materijala je bilo odstraniti. Tri ure je dolga ta proga, in na koncu stoji Ismaila, katero mesto je nastalo še le mej kopanjem kanala. Za mestom se ziblje sladkovodno jezero Beharel Timsah, to je krokodilsko jezero. Potem se zavije kanal v peščeno pustinjo, ki je dolga tri ure. Pri Tussunu in Serapeumu je bilo peska do 40 črevljev na debelo. Da so mogli ta pesek odpraviti, naredili so posebne stroje, ki so jako podobni baggerjem. Ta kos kanala dade še dandanes največ opraviti, ker ga pesek vedno zasipa. Vsakega mesca je treba odstraniti zasipino. Na to zavije kanal v veliko in malo Grenko jezero, a potem nastopi zopet žalostna mrtva pustinja. Pri Šaluf el Terabi so morali do 700.000 kubičnih črevljev kamna razstreliti in odvoziti. Na to se spusti kanal v stari faraonski kanal, in drži mej dvema dolgima moloma daleč v Rudeče morje, dve uri od Sueza.

Dve firmi francoski sta bili posebno prizadeti pri gradnji kanala. Prva firma so Borel, Lavalley in Cie. Ta firma je prevzela globljenje in trebljenje kanala. Prevzela pa je tudi sestavljanje in popravljanje vseh strojev, kolikor so jih pripeljali s Francoske v Egipet. Ta firma je imela n. pr. 1868. l. najetih do 12.000 delavcev, in je pokurila vsakega dne do 12.000 centov premoga. Jako važna naprava v Port Saidu je bila dalje delarna kamenja Bratov Dussaudov. V njihovej delarni so izdelavali od peska ia hidravličnega vapna po 400 centov težke klade za gradnjo molov. Vsaka klada je stala do 300 frankov. Dokler ni bil dodelan vodovod za pitno vodo, napravil je vsak dan destilator do 20.000 litrov pitne vode.

Sueški kanal je dolg do 160 kilometrov, voda mu je globoka 8 m široka pa od 58 do 100 m; v mensaleškem jezeru tudi več, v Rudečem morju pa celo do 275 m.

(Dalje prihodnjič.)

Politične stvari.

Deželni odbor.

Deželni odbor dovolil je dalje na podstavi zakona z dne 11. maja 1888, dež. zak. št. 14 (§ 79. občinskega reda za Kranjsko) pobiranje občinskih priklad za l. 1891. sledečim občinam:

Košana, na neposrednje davke, *a* po davčnih občinah Košana in Volče 10 % za občinske in 9 % za stvarne šolske potrebščine v Košani; *b* po davčni občini Suhorje 10 % za občinske in 15 % za stvarne šolske potrebščine v Suhorji; *c* po davčni občini Ostrožnobrdo 10 % za občinske in 30 % za stvarne šolske potrebščine in za zgradbo šole v Ostrožnembrdu.

Jablanica, na neposrednje davke, *a* po davčnih občinah Gorenji in Dolenji Zemon 12 % občinske in 10 % za stvarne šolske potrebščine in 20 % za zgradbo šole; *b* po davčnih občinah Vrbovo, Jasen, Vrbica in Jablanica 12 % za občinske in 8 % za stvarne šolske potrebščine v Vrbovem in 30 % za zgradbo šole; *c* po davčni občini Trpčane 12 % za občinske in 20 % za šolske potrebščine v Podgrajah; končno 20 % po vsej občini na užitnino za občinske potrebščine.

Sturija, na neposrednje davke 40 % po davčni občini Sturija za občinske, šolske in farne potrebščine in v poplačanje dolga 500 gld. zakladu Postojinske jame; 20 % pa po davčnih občinah Sturija in Kovk na užitnino za občinske potrebščine.

Trnovo, na neposrednje davke, *a* po vsem v Postenje všolanem delu občine $11\frac{1}{2}$ % za stvarne šolske in 8 % za občinske potrebščine; *b* po vsem v Dolenji Zemon všolanem delu občine 7 % za stvarne šolske potrebščine, 20 % za zgradbo šole in 8 % za občinske potrebščine; *c* po vsem v Harije všolanem delu občine 30 % za zgradbo šole in 8 % za šolske potrebščine 18 % pa na užitnino po vsej občini za občinske potrebščine.

Velike Lašice, 20 % na neposredruje davke za občinske in šolske potrebščine in za občinsko hišo.

Sušje, 25 % na neposredruje davke za občinske in šolske potrebščine.

Koprivnik, 50 % na neposredruje davke, da se deloma pokrije primanjkljaj v občinskem gospodarstvu.

Sodražica, na neposredruje davke, 17 % po vsi občini za občinske in šolske potrebščine; po davčni občini Vinice pa po 30 % za l. 1891, 1892 in 1893 za popravo pokopališča in mrtvašnice in za cerkovnika; po vsi občini pa še 17 % na užitnino za občinske in šolske potrebščine.

Naši dopisi.

Dobrova dne 19. marca. Britkost, katero je smrt preblagega deželnega glavarja dr. Poklukarja tukaj prouzročila, je nepopisna. Kako pa tudi ne? Blagi pokojnik bil je naš občan, tukaj si je bil ustanovil svoj drug dom, katerega je preiskreno ljubil. Ljubili so ga pa tudi tukajšnji domačini prav iz srca. Bil jim je uzor vernega kristijana, značajnega domoljuba, milega soseda, uzornega naprednega gospodarja. Preziral ni nikoli nobenega, za vsakega imel je prijazno, za žalostnega tolažilno besedo. Bil je uzoren kristijan v spodbudo in izgled vsemu tukajšnjemu prebivalstvu. Pokojnik bil je poseben častilec Marije Device. Na balkon svojega tukajšnega doma postavil je lep kip Matere Božje. Drug enak kip preskrbel je pokojnik za znamenje pri vhodu na pokopališče. Nekega dne, ko se je k hudi uri pripravljalo, govorila sva tudi o strelovodu. Rekel je: „Na moji hiši je najboljši magnet Marijina podoba; na Marijo stavim vse svoje zaupanje; ona le more mene in mojo družinico varovati vsakega dušnega in telesnega zlega“.

Mnogo let bil je tu občinski svetovalec, ud krajnemu šolskemu svetu ostal je pa do zadnjega.

Zanimal se je zelo za šolsko mladino in posebno ljubi so mu bili oni dečki in deklice, ki so se o sadjarstvu ali ročnih delih odlikovali. Spodbujal jih je k pridnosti tudi s tem, da je najpridnejim darila dal.

Zadnjo čast skazalo mu je danes ob sprevodu k večnemu počitku v Ljubljani ogromno število tukajšnjega prebivalstva, na čelu mu ves občinski odbor, ki mu je na rakvo položil venec z napisom: „Zadnji pozdrav dobrovskih občanov“, gg. duhovniki, učiteljstvo in krajni šolski svet. Dobrovski.

Iz Ljubljane. — Povodom smrti deželnega glavarja dr. Poklukarja došle so deželnemu odboru nastopne sožalne izjave: Moje najodkritosrčnejše sožalje ob hudi izgubi, ki je zadela deželo vsled smrti njenega deželnega glavarja. Poljedelski minister grof Falkenhayn. — Deželni odbor Štajerski izreka deželnemu zastopu Kranjskemu povodom izgube njenega visokočastitega deželnega glavarja svoje sožalje. V odsotnosti deželnega glavarja dr. Alojzij vitez Schreiner. — Obžalujem odkritosrčno z Vami smrt Vašega zaslužnega deželnega glavarja, ki mi je bil ljub političen prijatelj in kolega. Knez Jurij Lobkovic, vrhovni deželni maršal. — Goriški deželni odbor izreka najtoplejše sočutstvo povodom britke izgube, ki je sosedno deželo Kranjsko in častiti deželni odbor zadela vsled smrti deželnega glavarja dr. Poklukarja. Grof Coronini. — Veleslavni deželni odbor vojvodine Kranjske prosim, da povodom smrti velezaslužnega in cenjenega gospoda deželnega glavarja dr. Poklukarja vzprejme moje najodkritosrčnejše sožalje. Na Dunaji dne 18. marcija 1891. Grof Schönborn. — Povodom smrti tamošnjega deželnega glavarja, dr. Josipa Poklukarja, prosi podpisani deželni odbor, da se blagovoljno vzprejme izraz najtoplejšega sočutstva ob tem tužnem dogodku. Iz deželnega odbora Koroškega. V Celovci, dne 18. marcija 1891. Deželni glavar dr. Erwein. — Štajerski slovenski državni in deželni poslanci izražajo svoje najglobeje sočutje zaradi nenadomestne izgube velezaslužnega deželnega glavarja in izglednega rodoljuba gospoda dr. Poklukarja. Vošnjak Mihael. — Slavnému presidiu zemskeho výboru vévodstvi Krajiny v Lublani! Dovolujé sobě slavnému presidiu výboru zemského vysloviti svojí nejhlubši soustrast' že se Všemohoucimu libiti račilo povolati na večnost pána hejtmana zemského Ieh. Vysokorodi J. U. Dra. Jos. Poklukara, a přeji sobě, rby na misto jeho opět tak vzorný vlastenec a přitel lidu, jaky on býval, byl povolan; Znamenám se v nejhlubší úctě oddany: Karel Schindler, bývali poslanec na radě říske a kolega, c. kr. vrchni lesni rada, a ředitel statnich in fundačnich statku a lesu. Ve Vidni 19./3. 1891. — Dalje so deželnemu odboru izrekli sožalovanje: Deželni odbor v Poreči, c. kr. rudarsko ravnateljstvo v Idriji, c. kr. okr. glavarstvo v Novem-Mestu, vodstvo c. kr. višje realke v Ljubljani, odbor odvetniške kamore v Ljubljani, okrajna cestna odbora v Metliki in Radečah, županstva v Metliki, Bledu, Toplicah in Mozelju. Državni poslanec Spinčič. Klubu slovenskih deželnih poslancev so došla sledeča pisma: V Praze, dne 18. III. 91. Slavný klube poslanců lidu slovinského! Isem strastně překvapen a hluboce dojat zprávon o úmrti veleváženého kollegy našeho pana dr. J. Poklukara. Věčná škoda toho mužného a nejsympathičnějšího zjevu mezi poslanci Vašimi na říšské radě! Jak těžko za něho naleznete náhrady! Poznal jsem ho nejen v plenu sněmovny, ale i při práci v kommissich. Dobrě nam v paměti, kterak op jediný se mnou ve kvotové deputaci mě zmužilost' opirati se bezohledné methodě bývalého ministra Dunajevského a kterak v bernim výboru zastával se interessu lidoveho proti pretensim velikého majetku pozemkového. Měl velikou zkušenost parlamentární, byl svědomitým pracovnikem a vřelým přitelem svého lidu. My zachováváme jemu nejlepši, přatelskou, slovanskov úpominku a truchlime s Vámi nad stevřeným hrobem jeho. Prof. Dr. J. Kaizl, poslanec

na říšske radě. — Klub poslanců slovinských v Lublani. Nejhlubším žalem uchvátila nás zvěst o úmrti osvědčeného a statečoého spolubojovnika za jazyk a práva Slovanů v této řiži. V doktoru Poklukarovi oplakáváme s Vami, bratři slovinšti, rozhodného nadšeneho Slovana, nadaného, pracovitého politika, milého a upřimneho druha. Veliká jest ztráta, kterou jste stiženi a težký žal, ktery Vás skličuje. Nechat' tiži jeho ulevi vědomi, že my nad Vltavou s Vámi je neseme! Iménem české národni strany svobodomyslné. Prof. Fr. Tilšer. — Nad prerano izgubo zvestega voditelja in uzornega glavarja bratske nam dežele žalujejo z vami Goriški Slovenci. Slava njegovemu spominu. Goriško narodno društvo. — Budite mojim tumać-m gorke sočuti nad preminućem Poklukara, meni nezaboravnoga od sastanka Spinčič. — Hluboce zarmonceni úmrtim slovutného vlastimila Poklukara odilime milými Slovinci těžkou ztratu velectěného soudruha zachováme čest památce Jeho. Přijměte a vyřidte srdečný pozdrav. Dr. Pravoslav Trojan se svými přátely.

— **Na krsto pokojnega deželnega glavarja dr. Poklukarja položili so vence:** Deželni odbor Kranjski. Trgovska in obrtniška zbornica svojemu predsedniku. C. kr. kmetijska družba — svojemu častnemu članu. Mestna občina Ljubljanska — svojemu državnemu poslancu. Velezaslužnemu deželnemu glavarju in prijatelju — deželni predsednik. Komisija za pogozdovanje Krasa — velecenjenemu predsedniku. Slovenski državni poslanci — svojemu tovarišu. Deželnega zbora Kranjskega narodni poslanci svojemu — tovarišu. Mestna občina Kamniška — svojemu bivšemu poslancu. Občina Bled — v sožaljenje deželnemu glavarju. Kranjsko obrtno društvo. Močvirski odbor — svojemu odborniku. Zadnji pozdrav — cestni odbor Logaški. Ljubljanska čitalnica — svojemu članu. Telovadno društvo „Sokol“ — svojemu nepozabljivemu članu. Slovensko delavsko pevsko društvo „Slavec“. Matica Slovenska. Deželni uradniki — ljubljenemu glavarju. — Die deutschliberalen Landtagsabgeordneten. Zadnji pozdrav Dobrovskih občanov. Osebje Blaznikove tiskarne. Kmetijska šola na Dolenjskem. Zvestemu prijatelju — rodbina Pleško-Pakič. Familie Hönigschmidt. Dem Unvergesslichen — die Schwägerinnen. Brat in sestre — dragemu bratu. Staremu prijatelju, uzornemu rodoljubu — rodbina Pfeifer. Kanonik Klun. Knez E. Windischgrätz. Janko Kersnik. Murnik — prijatelju.

— **Pogreb deželnega glavarja dr. Poklukarja** je bil jako veličasten. Prišli so mu zadnjo čast izkazat od vseh krajev Kranjske dežele ne le mnogi župani, občinski odborniki in drugi veljaki, ampak tudi mnogi znanci in prijatelji njegovi. Posebno veliko je prispelo Gorjanov z Gorenjskega in Dobrovčanov. Zelo so poveličevala pogreb narodna društva s svojimi zastavami. Razen domačih Ljubljanskih društev so se udeležila pogreba z zastavami: Čitalnica iz Planine, Bralno društvo iz Gorjan, Čitalnica iz Spodnje Šiške in z Viča, in Katoliško rokodelsko društvo iz Št. Vida. Razen teh društev so počastila pokojnika tudi gasilna društva, in sicer Ljubljansko, Postojinsko, Viško-Glinško, Št. Vidsko, Lukoviško, Šišensko in Šmarsko. Pogrebna slovesnost se je pričela ob 5. uri popoludne. Truplo pokojnikovo je blagoslovil prevzvišeni gospod knezoškof dr. Missia, pevci „Glasbene Matice“ in „Slavec“ pa so zapeli veličastno pesem „Blagor mu“. Potem se je začel pomikati sprevod izpred deželnega dvorca po Gosposkih ulicah, Turjaškem trgu, Črevljarskih ulicah, Prešernovem trgu, čez Hradeckega most, po mestnem trgu v stolno cerkev, kjer je knezoškof še edenkrat blagoslovil truplo, pevci pa na koru zapeli žalno pesem. Do stolne cerkve so krsto nosili, od tod do pokopališča pa vozili na krasnem, v četver vpreženem vozu. Od stolne cerkve dalje je vodil sprevod stolni prošt gospod dr. Klofutar. Pred krsto so šla razna društva z zastavami, sirote iz Lichtenthurnovega zavoda, učenci iz Marijanišča, gojenci Alojzijeviški pod vodstvom gospoda prof. Zupana itd. Za temi so nosili vence deželni uradniki, pazniki, sluge in drugi, za njimi je nesel služnik na črni blazini red železne krone, nato so se vrstili oo. frančiškani, in gg. bogoslovci. Za krsto so šli sorodniki, deželnega glavarja namestnik baron Apfaltrern z gg. deželnimi odborniki, deželnimi in državnimi poslanci, potem deželni uradniki, kanoniki in drugi duhovniki Ljubljanski, generalni major pl. Schilhavsky-Bahnbrück s svojim adjutantom, deželnega finančnega ravnateljstva načelnik g. dvorni svetnik Plahky s finančnimi uradniki, deželnega sodišča predsednik g. Kočevar z dež. sodišča svetniki in uradniki državnega pravdništva, podpredsednik trgovske zbornice g. J. Perdan s trg. zbornice svetniki, ljubljanski župan Grasselli in podžupan Petričič z mestnimi odborniki in uradniki, častniki 17. pešpolka, na čelu jim polkovnik pl. Gariboldi, in drugi častniki brambovski in artilerijski, predsednik notarske zbornice dr. Zupanec z mnogimi notarji, Ljubljanski odvetniki, mestni župniki in veliko duhovnikov z dežele, zastopniki Kranjske hranilnice, deputacije obč. zastopov, mej njimi župan Šavnik iz Kranja, dr. Poznik iz Novega Mesta, Močnik iz Kamnika, Sušnik iz Škofje Loke, Roblek iz Radovljice, Vičič iz Postojine, Pogačnik iz Cerknice itd. itd. Zatem pa se je pomikala dolga vrsta najodličnejših dam Ljubljanskih in drugih neštevilnih pogrebcev. Po vseh ulicah in trgih, koder je šel sprevod, gorele so plinove svetilke. Okoli pol sedme ure zvečer je dospel sprevod do sv. Krištofa cerkve, kjer je bilo truplo pokojnikovo zopet blagoslovljeno, potem pa na starem pokopališči precej za vrati na desni strani ob zidu v družinsko rakev Blasnikovo položeno k večnemu počitku. Pevci so po obrednih pogrebnih molitvah naposled še zapeli v slovo dragemu pokojniku ganljivo pesem „Nad zvezdami“.

— **Črna maša.** Drugi dan po pogrebu je bila v imenu deželnega odbora slovesna črna maša za pokojnega deželnega glavarja. Bral je sv. mašo velečastiti gospod stolni dekan in župnik kanonik Flis. Zadušnice

so se udeležili visokorodni gospod deželni predsednik baron Winkler, mnogi vladni svetniki in viši uradniki, nekateri deželni in državni poslanci, deželni odborniki, deželni uradniki, žalujoči sorodniki in mnogo prijateljev in znancev pokojnikovih. V koru okoli velikega oltarja so bili tudi navzoči prevzvišeni gospod knezoškof in gg. kanoniki.

— **Državni zbor.** 21. dne t. m. so bile dokončane volitve v državni zbor. Vršile se bodo le še dopolnilne volitve v Ljubljani, v mestnem okraji Kraljevograškem in v Budejeviški skupini češkega velikoposestva. Staročeški poslanec dr. Dostal ni še odložil poslanstva, ampak prepustil zaupnim možem po posameznih mestih svojega volilnega okraja Taborskega, da odločijo, ali naj obdrži mandat ali ne.

— **Glasbena Matica** je priredila zadnjo soboto v redutni dvorani šolski koncert, na katerega sme društvo biti ponosno. Vse točke programa so se izvršile tako dobro, da je težko reči katera zasluži prvo mesto. Ni se torej čuditi, da je izražalo svojo zadovoljnost obilo zbrano občinstvo z živahnim odobravanjem. Ta sijajni uspeh pa tudi dokazuje, da si je „Glasbena Matica“ izbrala dobre učitelje in da je vodja in učitelj petja profesor Gerbič na pravem mestu.

† **Umrl** je grof Clam-Gallas, ud gosposke zbornice. Žalujoča rodbina je prejela do 500 sožalnih brzojavk. Podarili so vence nadvojvoda Ludovik Viktor, Albreht, Rajner, kardinal grof Schönborn in mnogi drugi.

— **Z elektriko.** Znano je, da z elektriko tudi zdravijo. Zdravnik dr. Stanislav Stein v Moskvi pa zdravi z elektriko tudi živčne bolezni, in dosedaj je ozdravil štirinajst tako bolnih oseb. V to mu služi električna svetilnica z belo žarečo, ne močno lučjo. Svetilnica ima roč in lijčast reflektor, 4 do 6 centimetrov dolg in 2 do 3 centimetre širok. Ta reflektor se nastavi tako, da prihaja električna svetloba naravnost na boleče mesto. Neka nervozna ženska, ki je imela bolečine v desni nogi in v členku v kolenu, ozdravela je popolnoma, ko je bila dvakrat po pet minut osvetljena.

— **Pri Gibraltarji** je trčila ladija oklopnica „Utopia“ s oklopnico „Anson“ ter se potopila. Druge vojne ladije v pristanišči so električno razsvetlile ves prostor, tako da je bilo mogoče veliko oseb rešiti. Rešili so jih 331. Ladija pa je imela okoli 700 italijanskih izseljencev, ki so bili namenjeni v Novi Jork.

Novičar iz domačih in tujih dežel.

Z Dunaja — Ministri so zopet imeli posvetovanje zaradi državnozborskih razmer. Voditelji nemških liberalcev so začeli postajati bolj zmerni. Mogoče je zatorej, da se zvrše kake premembe v ministerstvu. Sicer je grofa Taaffeja položaj jako trden, zaupanje cesarjevo do njega neomajano. Grof Taaffe je imel razgovore tudi z nekaterimi najvojvodami. — Državni poslanec Steinwender skliče ta teden shod nemških nacijonalcev na Dunaji. Posvetovali se bodo, ali naj se združijo z nemškonacijonalnimi protisemiti, in kako naj se vêde nova stranka pri snovanji državnozborske večine. Tudi bodo predlagali, da se ustanovi nov dnevnik na Dunajii, ki bode zastopal njih težnje in nazore.

Preteklo soboto so se zbrali v državni zbornici udje prejšnjega Hohenwartovega in Lichtensteinovega kluba ter se posvetovali skoraj tri ure o postopanji v novem državnem zboru. Zbora, kateremu je predsedoval poslanec dr. vitez Fuchs, udeležili so se naslednji poslanci: Grof Hohenwart in Klun (s Kranjskega), Mihael Vošnjak, Hagendorfer, Kaltenegger in Morsey (s Štajarskega), dr. Kathrain, Gasser in p. Salvatori (s Tirolskega), Zehetmayer, Wenger, Doblhammer in dr. Ebenhoch (z Gorenjega Avstrijskega), Oberndorfer (Dolenjega Avstrijskega), Kohler in Thurnherr (s Predarlskega) in grof Alfred Coronini (z Goriškega). Tudi poslanec Jax iz St. Pöltena je bil navzoči. Vsi zbrani konservativni poslanci so bili enih misli in nazorov glede bodočega postopanja v državnem zboru, in zatorej se je za trdno nadejati, da bodo skupno in složno delali. Vsi sklepi so bili soglasno vzprejeti. Grof Hohenwart in drugi poslanci so bili jako zadovoljni s tem razgovorom in se razšli prav veseli svojega uspeha. Novi Hohenwartov klub ne bode štel, kakor vse kaže, samo udov prejšnjega Hohenwartovega in Lichtensteinovega kluba, ampak imel bode tudi nekaj krščanskih socijalcev med svojimi udi. Nadejati se je, da bode ta klub štel okoli 90 članov.

Od 350 državnih poslancev je 115 tacih, ki niso bili v zadnjem državnem zboru. Trije poslanci se bodo še volili, ker sta dva novoizvoljena, dr. J. Poklukar in baron Nadherny, umrla in je Eim v dveh krajih izvoljen.

Zahvala.

Za neštevilne dokaze prisrčnega sočutja in pravega spoštovanja, za krasne vence, častno spremstvo k zadnjemu počitku ter za ganljivo petje povodom britke izgube našega iskreno ljubljenega soproga in očeta, preblagorodnega gospoda

dr. JOSIP-A POKLUKAR-ja

izrekamo globoko ganeni najprisrčnejšo zahvalo svojo.

Od blizu in od daleč, mej boleznijo ter po smrti nepozabnega nam pokojnika došli dokazi najodkritosrčnejšega sočutja tešili so veliko našo bolest; saj so bili živa priča, kakó je rajnika vse ljubilo in spoštovalo.

Obitelj Poklukar-jeva.

Odgovorni urednik Gustav Pirc. — Tisk in založba: J. Blasnikovi nasledniki.